

ПЕРЕДМОВА

Радикальні суспільно-політичні та ідеологічні зміни, що відбулися впродовж останнього десятиліття минулого ХХ ст., реалізація прагнення українського народу жити у власній, незалежній державі, привели до необхідності кардинальних змін у вітчизняній історичній науці. Деідеологізація наукових студій, відхід від спрощеного та полярного бачення історичного процесу, ініціювали у середовищі істориків України не лише виявлення раніше недоступних та якісно новий аналіз уже введених до наукового обігу джерел, а й змістили акценти вітчизняної науки з питань соціально-економічних та політичних й загальних за характером на проблеми культурного, духовного розвитку людини.

Незалежна українська держава, що розвивається, поставила перед вітчизняними ученими-істориками питання про витоки українського народу, його місце серед інших, передусім слов'янських, народів, його традиції та спадщину.

На зміну уніфікованому баченню історії прийшло плюралістичне, що істотно активізувало наукові дискусії актуальних та нерідко болісних питань минулого України. У центрі наукових розвідок опинилася людина, її духовний світ, повсякденне життя та почуття, завдяки чому став можливий більш широкий розвиток біографістики, нове сприйняття місця людини в історичному процесі. Особливої уваги дослідників стали потребувати питання ролі релігії та церкви в соціально-економічному, політичному та духовному житті українського народу, міжрегіональні відносини на українських землях, їх місце у внутрішній політиці держав, до яких вони входили, а також у зовнішньополітичних стосунках європейських країн.

Одним із найменш досліджених й водночас чи не найбільш ідеологізованих етапів вітчизняної історії є період ХІХ – початку ХХ ст., що безпосередньо передував встановленню та утвердженню марксистського бачення історії. На зміну концепції, що розглядала минуле українського народу як складову частину єдиного, інтернаціонального історичного процесу, прийшло бачення того, що саме виділяє українців з-поміж інших народів, специфіку їх менталітету. На жаль, її розвиток був перерваний втіленням у життя марксистської концепції уніфікованого, в контексті загального, інтернаціонального розвитку різних народів, бачення минулого українського народу, в якому не знайшлося місця для розкриття особливостей його розвитку та специфіки духовного життя. Й лише останнім часом, з розбудовою та становленням незалежної української держави, перед вітчизняними ученими-істориками постала реальна можливість створення неупереджених та об'єктивних наукових студій, в яких би належним чином враховувалися й всебічно висвітлювалися надбання українського народу й його внесок у світові науку та культуру.

З огляду на нові, більш широкі перспективи розвитку вітчизняної історичної науки, актуальним для вітчизняних учених нині є не лише пошук нових шляхів наукових досліджень, переосмислення методологічного та

понятійного апарату вітчизняної історичної науки, а й обмін досвідом та напрацюваннями у різних напрямках досліджень минулого України.

Одним із шляхів обміну досвідом і водночас підсумком певного етапу розвитку вітчизняної історичної науки є сьомий випуск збірника доробків дослідників не лише провідного центру академічної історичної науки України, але й учених з різних її регіонів, а також навчальних та наукових установ. Студії, поміщені на сторінках видання, присвячені проблемам історії українських земель ХІХ – початку ХХ ст., серед яких знайшлося місце для різних за спрямуванням й тематикою наукових студій.

Структура видання підпорядкована цим новим тенденціям розвитку вітчизняної історичної науки й охоплює широкий спектр актуальних її проблем, котрі, на жаль, раніше знаходилися поза увагою дослідників, або ж були недостатньо ґрунтовно висвітлені у вітчизняній історіографії.

На шпальтах збірника знайшли своє відображення новітні напрями розвитку історичної науки в Україні, що має стимулювати інтерес до випуску не лише дослідників минулого України та викладачів вищих навчальних закладів, але й широкого кола небайдужих до вітчизняної історії читачів.

